

Projekt

„Fake OFF czyli jak demaskować nieprawdę i manipulację w sieci”

Fundacja Północna 28 realizuje dzięki dotacji z

Ministerstwa Edukacji Narodowej

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

Fake news – wpisy, wiadomości, całe kanały informacyjne, w których przekazywane dane okazują się nieprawdziwe lub przeinaczone.

W języku polskim termin tożsamy z określeniem **fałszywa wiadomość** oznaczający nieprawdziwą lub częściowo nieprawdziwą wiadomość, często o charakterze sensacyjnym, publikowaną w mediach w celu wprowadzenia odbiorców w błąd.

Trzy nagłówki ze światowych mediów. Dwa z nich są fałszywe. Który jest prawdziwy?

1. Putin wydał międzynarodowy nakaz aresztowania George'a Sorosa.
2. Dziecku urodzonemu w Kalifornii dano na imię od emoji „heart eyes”.
3. Przestępca tak głośno puścił bąka, że zdradził swoją kryjówkę.

Rodzaje Fake Newsów, czyli jak nas robią w balona

ŻART

To miało być śmieszne, ale ktoś uwierzył. np. mem, zdjęcie.

ZMIENIONE ZDJĘCIE LUB PODPIS

Zdjęcie prawdziwe, ale opis już nie. np. „zdjęcie z wojny” – a to film z gry komputerowej.

CLICKBAIT

Tytuł szokuje, żebyś kliknął. Po kliknięciu treść inna niż tytuł „Zobacz, co zrobił ten uczeń!” – a to reklama pasty do zębów.

The boys in Brooklyn could only hope for this level of drip

← Wpis

personalizowaną oś czasu!

 Zarejestruj się przez Google

 Zarejestruj się przez Apple

Utwórz konto

Rejestrując się, zgadzasz się na [Warunki korzystania](#) i [Politykę prywatności](#), łącznie z [Polityką ciasteczek](#).

Co się dzieje

Najpopularniejsze w Polska

Historia

Wpisy: 279 tys.

Najpopularniejsze w Polska

Kataru

Najpopularniejsze w Polska

Fame

Wpisy: 34,4 tys.

Najpopularniejsze w Polska

To PiS

Wpisy: 16,6 tys.

[Pokaż więcej](#)

[Zasady użytkowania](#) | [Polityka prywatności](#) |

[Polityka dotycząca plików cookie](#) | [Dostępność](#) |

[Informacja o reklamach](#) | [Więcej ...](#) © 2025 X Corp.

Bądź na bieżąco

Użytkownicy serwisu X wiedzą jako pierwsi.

Zaloguj się

Zarejestruj się

Techniki clickbaitu

Sensacyjne nagłówki

"Szok", "niewiarygodne", "nie uwierzysz"

Luka informacyjna

Budowanie napięcia przez niedopowiedzenia

Pytania bez odpowiedzi

"Czy Twoja firma jest bezpieczna?"

Liczby i listy

"7 błędów", "10 rzeczy, które musisz wiedzieć"

Personalizacja

Bezpośredni zwrot: "Ty", "Twoja firma"

Słowa mocy

"Natychmiast", "odkryj sekret", "najszybszy"

Niedopowiedzenia

"Zobaczyła TO i zamarła"

Kontrast i zaskoczenie

Zestawienie niepasujących elementów

Obietnice ekskluzywności

"Sekret, którego nikt nie zna"

„SUPER EXPRESS” OSTRZEGA!

Jak nie spłonać na cmentarzu

Nawet chwila nieuwagi może spowodować, że odwiedziny na grobach najbliższych zamienią się w dramat. Ubrani w eleganckie długie płaszcze albo futra łatwo możemy zaczepić o znicz. I tragedia gotowa.

– Niebezpieczeństwa można uniknąć, stosując się do kilku prostych rad – twierdzi Julia Mikuła (22 l.) z Wrocławia. Dziewczyna dobrze wie, o czym mówi. Już raz omal nie spłoneła, zapalając znicz na cmentarzu. Teraz jest bardzo ostrożna.

– Po pierwsze pilnujmy, by poły płaszcza nie powlewały na wietrze – wylicza Julia. Uważajmy na nie też, kiedy kucamy, by zapalić znicz. A jeśli pogoda na to pozwoli, założmy po prostu krótszą kurtkę. Łatwiej ją kontrolować – dodaje dziewczyna. **MROK**

A photograph of a young woman with long brown hair, wearing a light-colored trench coat, lighting a candle on a grave. She is holding a red lighter and a lit candle. The background shows other graves and a cemetery setting.

Zapalając znicz, Julia Mikuła (22 l.) z Wrocławia straciła kontrolę nad połami płaszcza

W

Sz

ZAC

CZW.
31

pl.
1

sob.
2

niedz.
3

Chwil
cem,

kwejk.pl

PÓŁPRAWDA

Trochę prawdy, trochę kłamstwa. np. Influencerzy zarabiają miliony!, Znany lek powoduje demencję.

FAŁSZYWE KONTO LUB STRONA

Udają znane media albo ekspertów. „polsat-news.info” zamiast prawdziwego Polsatu.

TOTALNY WYMYSŁ

Wymyślona historia, która brzmi prawdziwie. np. „TikTok znika jutro!”.

DEZINFORMACJA

Dezinformacja to fałszywa, niedokładna lub wprowadzająca w błąd informacja, rozpowszechniana najczęściej ze względu na chęć zarobku, rozgłosu lub zwiększenia politycznego wpływu. Bywa dobrze zorganizowana, świadomie koordynowana i długofalowa.

Dezinformacja jest zagrożeniem dla demokracji i stabilności społecznej, ponieważ podważa zaufanie do instytucji, polaryzuje społeczeństwo i utrudnia podejmowanie świadomych decyzji.

Trump nie planuje zakazania jedzenia lodów

Utworzone: 21 listopada 2024 Aktualizacja: 21 listopada 2024 przez Michał Maras Komentarze

Na platformie X pojawił się wpis sugerujący, że Donald Trump planuje zakazać jedzenia lodów. Proceder ten ma być rzekomo przeprowadzony we współpracy z brytyjskim kardiologiem dr. Aseemem Malhotrą, znanym krytykiem przetworzonej żywności. Choć informacja wywołała liczne reakcje, brakuje dowodów na jej potwierdzenie. Prawdą jest, że ostatnio Trump mówił o lodach, ale odnosił się do nich w kontekście naprawy psujących się maszyn w McDonald's.

Olena Zełenska nie kupiła Bugatti za 4,5 mln euro

Utworzone: 4 lipca 2024 Aktualizacja: 4 lipca 2024 przez Paweł Cymbor Komentarze

1 lipca w sieci dużą popularnością cieszyła się informacja, jakoby Olena Zełenska była pierwszą osobą, która rzekomo zakupiła luksusowe sportowe auto Bugatti Tourbillon. Wiadomość ta okazała się kolejnym przykładem rosyjskiej dezinformacji. W naszym artykule przedstawiamy listę błędów popełnionych przez autora fałszywej publikacji.

Apokalipsa zombie w Chinach? Nieboszczyk ożył? Nie, to kadr z rosyjskiego serialu

Utworzone: 5 września 2022 Aktualizacja: 5 września 2022 przez Aleksandra Tomczak Komentarze

Scena z rosyjskiego serialu, w której widać ożywającego nieboszczyka, zdobywa popularność w mediach społecznościowych jako uzasadnienie dla kolejnych teorii spiskowych. W Twerze nikt nie powstał z martwych... nic też nie wskazuje na to, że w Chinach mamy do czynienia z apokalipsą zombie.

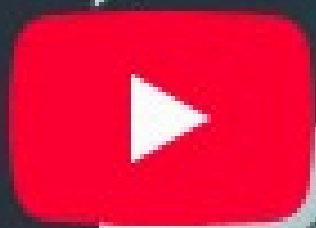
DEEP FAKE – JEDEN Z NAJBARDZIEJ NIEBEZPIECZNYCH FAKE NEWSÓW

UWAGA OSZUSTWO

4

Deepfake

ćwiczenie

OMÓWIENIE ĆWICZENIA

PRZERWA

GDZIE **FAKE NEWSY** SPOTYKAMY NAJCZĘŚCIEJ?

MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE

Platformy takie jak Facebook, X (Twitter), TikTok, Instagram czy YouTube pozwalają każdemu publikować treści bez weryfikacji.

Fałszywe informacje rozchodzą się tam szybciej niż prawdziwe, bo często są bardziej emocjonalne lub sensacyjne.

Użytkownicy często udostępniają coś bez sprawdzenia źródła, zwłaszcza jeśli zgadza się to z ich poglądami.

Fake newsy działają, bo chcemy w nie wierzyć – najczęściej wybieramy treści zgodne z naszym światopoglądem. To tzw. „**bańki informacyjne**” – zamykamy się w nich, bo czujemy się bezpiecznie wśród poglądów podobnych do naszych.

Dlaczego jesteśmy robieni w balona?

1. BO DZIAŁAJĄ NA EMOCJE

Strach, złość, zachwyty – im mocniejsze emocje, tym szybciej klikamy i udostępniamy.

2. BO ALGORYTMY KARMIAJĄ NAS TYM, CO LUBIMY

Media społecznościowe pokazują nam treści podobne do naszych poglądów. Wpadamy w bańkę informacyjną i widzimy tylko to, z czym się zgadzamy.

3. BO WSZYSCY TAK ROBIĄ Gdy widzimy, że coś udostępniło tysiące osób, wydaje się to prawdziwe. „Skoro tyle ludzi wierzy, to chyba prawda?” – i klik.

4. BO KTOŚ NA TYM ZARABIA...

Każde nasze kliknięcie to reklama, wyświetlenie, zasięg. Fake news = złota kura internetu.

5...ALBO KOMUŚ ZALEŻY

Aby zmienić nasze poglądy, decyzje, nastawienie 6. Bo nie mamy czasu sprawdzać Szybko czytamy nagłówki, nie wchodzimy w treść.

**PYTANIA, KTÓRE POMOGĄ CI SPRAWDZIĆ,
CZY COŚ JEST PRAWDĄ (czyli: jak nie dać się
wkręcić w internecie?)**

Jak nie dać się nabrać na fake newsy?

1. Sprawdź źródło informacji - czy jest to znane, od jak dawna działa, czy w przeszłości podawało nieprawdziwe informacje, czy nie, ile ma followersów, zasięgi itd. wszystko, co może je uwiarygodnić.
2. Czytaj cały artykuł, nie tylko nagłówek (aby zrozumieć cały materiał).
3. Kto stworzył informację, post, film? Czy to ktoś, komu można zaufać - czy przypadkowe konto bez źródła?
4. Czy podany jest autor? Jeżeli tak - sprawdź go np. w Google. Czy jest specjalistą w dziedzinie, w której się wypowiada?
5. Jak autor informacji chce zwrócić moją uwagę? Czy to ma mocny tytuł (CLICBAIT!), emocjonalne zdjęcie albo wykrzykniki? Czy to wpływa na mój odbiór, emocje?
6. Co pokazano? Co pominięto? Czy autor mówi tylko o jednej stronie sprawy? Czego tu brakuje, o czym celowo nie wspomina?

7. Po co w ogóle powstała ta informacja? Żeby informować, rozśmieszyć, sprzedać coś, czy może nami manipulować? Zawsze zapytaj: co autor z tego ma?
8. Czy podane są ważne informacje, które czytelnik może łatwo zweryfikować?
9. Sprawdzić tę samą informację w innych źródłach.
10. Sprawdzić datę publikacji (aby zobaczyć, czy informacje są aktualne).
11. Upewnić się, czy nie jest to żart lub satyra.
12. Przemyśleć własne uprzedzenia (by zobaczyć, czy nie wpływają one na nasz osąd).
13. Zapytać ekspertów (uzyskać potwierdzenie od osób dysponujących wiedzą na dany temat).

Pytania, na które warto sobie odpowiedzieć czytając informacje

1. Kto jest jej autorem? Czy podane jest wiarygodne źródło?
2. Czy tytuł i treść nie są nadmiernie sensacyjne lub emocjonalne?
3. Czy treść zawiera konkretne fakty, liczby, źródła, czy tylko opinie i emocje?
4. Jaki może być cel publikacji informacji? (np. wywołanie emocji, zysk polityczny, reklama, manipulacja)
5. Kto zyskuje, jeśli w to uwierzę lub to udostępnię?

ĆWICZENIE

W Zielonej Górze zlikwidowali lekcje! Uczniowie sami decydują, kiedy mają zajęcia

Szokująca decyzja dyrekcji jednej ze szkół w powiecie zielonogórskim! W placówce zrezygnowano nie tylko z dzwonek, ale, jak mówią zaniepokojeni rodzice, „z całego planu lekcji”. Uczniowie podobno sami wybierają, kiedy chcą przychodzić na zajęcia i jak długo mają się uczyć.

- To jakaś anarchia! Dzieci nie wiedzą, o której zaczynają się lekcje. Jedni siedzą w kawiarni, inni na boisku. A nauczyciele nic nie robią! - alarmuje matka jednego z uczniów w rozmowie z naszym portalem.

Władze oświatowe milczą, a eksperci ostrzegają, że to „początek końca tradycyjnej edukacji”. Internauci są oburzeni: „Jeszcze chwila i w szkołach będą tylko zajęcia z TikToka!” - pisze jeden z komentujących.

Na razie nie wiadomo, czy Ministerstwo Edukacji zainterweniuje w tej sprawie.

- Brak źródła informacji
- brak danych, wskazania konkretnej placówki, nazwiska dyrekcji, nie ma żadnych nazwisk, nie pada nazwa portalu
- emocjonalne słowa (szokująca, anarchia), wykrzykniki
- przedstawiona jest tylko jedna strona – negatywna dla pomysłu
- po co pisana? Na pewno nie w celach informacyjnych

W kościele w **Rybniku** stanęła zaskakująca maszyna. Wiernym puściły nerwy. "To już kabaret"

W jednej z **rybnickich parafii** wierni zobaczyli przy wejściu nietypowe urządzenie, które od razu wzbudziło lawinę komentarzy w sieci.

Jak podaje **Fakt**, w kościele **św. Jadwigi Śląskiej** ustawiono automat, który po zbliżeniu dłoni podaje wodę święconą. Całość uzupełnia marmurowa misa i podświetlenie uruchamiające się przy każdym użyciu. Nagranie pokazujące działanie urządzenia szybko obiegło media społecznościowe. **Autor filmu, Michał PAX Bukowski**, skomentował, że choć widział już wiele nowoczesnych rozwiązań w kościołach, to "to jest mądre".

Wielu internautów przyznało mu rację. Argumentowali, że nowe urządzenie poprawia higienę, zwłaszcza po doświadczeniach z pandemii. "Przynajmniej teraz jest nieco higieniczniej", można przeczytać w jednym z komentarzy.

Nie wszyscy jednak podzielili entuzjazm wobec nowinki technicznej. Część wiernych uznała, że automat z wodą święconą to przesada i niepotrzebne "udziwnienie" miejsca kultu. Pod nagraniem pojawiły się głosy oburzenia: "To już nie kościół - to już kabaret", napisała jedna z osób.

Okazuje się jednak, że rybnicki "święcomat" nie jest pierwszym tego typu urządzeniem w Polsce.

Podobne rozwiązanie pojawiło się już wcześniej **m.in. w Jeżowie na Podkarpaciu**.

TEST + ANKIETA

1. Gdzie można napotkać fake newsy?

- A. w mediach
- B. w prasie papierowej
- C. w mediach społecznościowych
- D. wszędzie

2. Co z poniższych nie pasuje do definicji fake newsa?

- A. fake newsy tworzą dziennikarze
- B. fake newsy są rozpowszechniane tylko w mediach społecznościowych
- C. fake newsy tworzone są często z powodu ukrytych interesów danej osoby lub grupy
- D. fake newsy tworzone są m.in. dla zabawy

3. Na jakie tematy tworzone są fake newsy?

- A. polityczne
- B. medyczne
- C. społeczne
- D. wszystkie powyższe

4. Co pomaga w rozpoznaniu fake newsów?

- A. krytyczne myślenie
- B. zadawanie pytań
- C. sprawdzanie informacji w różnych źródłach
- D. sprawdzenie źródła podanych w artykule danych
- E. wszystkie powyższe

5. Bohaterami fake newsów są:

- A. politycy
- B. celebryci
- C. zwykli ludzie
- D. nie ma jednego bohatera fake newsów

6. Gdzie najłatwiej i najszybciej rozpowszechniają się fake newsy?

- A. w mediach społecznościowych takich jak Facebook, Instagram, Tik Tok
- B. w prasie drukowanej
- C. w radiu
- D. w telewizji

7. Wykorzystanie czyjegoś wizerunku (głosu, wyglądu) bez jego zgody w celu osiągnięcia np. korzyści finansowych to:

- A. fake news
- B. plotka
- C. pomówienie
- D. deepfake

8. Fake news to:

- A. nieprawdziwa lub przeinaczona informacja
- B. czyjaś opinia na jakiś temat
- C. komentarz
- D. analiza

DZIĘKUJEMY